

NGHIÊN CỨU TỔ CHỨC DẠY HỌC TÍCH HỢP TRONG PHÂN MÔN ĐỊA LÍ LỚP 6 NHẪM PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC HỌC SINH

Đoàn Thị Thông
Trường Đại học Sư phạm, Đại học Đà Nẵng
Email: dtthong@ued.udn.vn

Tóm tắt: Bài nghiên cứu tập trung vào việc tổ chức dạy học tích hợp trong phân môn Địa lí lớp 6 nhằm phát triển năng lực học sinh. Trên cơ sở phân tích lý luận về dạy học tích hợp và đặc điểm tâm sinh lý, trình độ nhận thức của học sinh lớp 6, bài viết đánh giá thực trạng tổ chức dạy học tích hợp hiện nay, từ đó chỉ ra những thuận lợi và khó khăn. Từ kết quả khảo sát, nghiên cứu đề xuất các giải pháp cụ thể nhằm nâng cao hiệu quả tổ chức dạy học tích hợp, bao gồm việc đổi mới phương pháp, sử dụng công nghệ thông tin và phát triển tài liệu phù hợp. Kết quả nghiên cứu góp phần làm rõ vai trò của dạy học tích hợp trong phát triển năng lực địa lí, giúp giáo viên có cơ sở tổ chức giảng dạy hiệu quả hơn, đồng thời nâng cao chất lượng học tập của học sinh.

Từ khóa: Dạy học tích hợp, Địa lí lớp 6, phát triển năng lực, tổ chức dạy học, học sinh

A STUDY ON ORGANIZING INTEGRATED TEACHING IN GRADE 6 GEOGRAPHY TO DEVELOP STUDENTS' COMPETENCIES

Doan Thi Thong
The University of Danang - University of Science and Education (UED)
Email: dtthong@ued.udn.vn

Abstract: This study focuses on organizing integrated teaching in the Grade 6 Geography subject to develop students' competencies. Based on the theoretical analysis of integrated teaching and the psychological characteristics and cognitive levels of Grade 6 students, the research evaluates the current status of integrated teaching organization, identifying advantages and challenges. From survey results, the study proposes specific solutions to improve the effectiveness of integrated teaching organization, including innovating teaching methods, utilizing information technology, and developing appropriate teaching materials. The findings clarify the role of integrated teaching in enhancing geographical competencies, providing teachers with a solid foundation to organize more effective lessons and improve students' learning outcomes.

Keywords: Integrated teaching, Geography grade 6, competency development, teaching organization, students

Nhận bài: 21/04/2025

Phản biện: 22/05/2025

Duyệt đăng: 26/05/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong bối cảnh đổi mới giáo dục hiện nay, việc phát triển năng lực học sinh trở thành một trong những mục tiêu trọng tâm, đòi hỏi giáo dục không chỉ truyền thụ kiến thức mà còn phải hình thành và phát triển các kỹ năng, thái độ phù hợp với thực tiễn (Phạm, 2018). Dạy học tích hợp, với tư cách là một xu hướng giáo dục hiện đại, đã được nhiều nghiên cứu và thực tiễn chứng minh là phương thức hiệu quả nhằm giúp học sinh phát triển toàn diện năng lực thông qua việc kết nối kiến thức liên môn một cách có hệ thống (Drake & Burns, 2004; Beane, 1997).

Phân môn Địa lí lớp 6 giữ vai trò quan trọng trong việc hình thành nhận thức ban đầu về không gian địa lý, môi trường và xã hội cho học sinh ở giai đoạn đầu của bậc trung học cơ sở (Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2018). Tuy nhiên, học sinh lớp 6 vẫn đang trong giai đoạn phát triển về mặt tâm sinh lý, đặc biệt là khả năng tư duy trừu tượng còn hạn chế, cần những phương pháp dạy học phù hợp để hỗ trợ việc tiếp thu kiến thức hiệu quả (Vygotsky, 1978).

Do đó, việc tổ chức dạy học tích hợp trong phân môn Địa lí lớp 6 không chỉ giúp khắc phục sự rời rạc trong việc học kiến thức mà còn góp phần phát triển các năng lực thiết yếu như năng lực nhận thức, giải quyết vấn đề và tư duy phản biện cho học sinh (Drake & Burns, 2004). Tuy nhiên, thực trạng tổ chức dạy học tích hợp ở cấp THCS, đặc biệt là trong phân môn Địa lí, còn gặp nhiều khó khăn như thiếu tài liệu phù hợp, chưa có nhiều kinh nghiệm áp dụng của giáo viên và sự hạn chế về cơ sở vật chất (Nguyễn & Trần, 2022).

Từ những phân tích trên, nghiên cứu này được tiến hành nhằm làm rõ cơ sở lý luận, thực trạng và đề xuất giải pháp tổ chức dạy học tích hợp trong phân môn Địa lí lớp 6, nhằm góp phần phát triển năng lực học sinh một cách toàn diện và bền vững.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Cơ sở lý luận về dạy học tích hợp

2.1.1. Khái niệm dạy học tích hợp

Dạy học tích hợp được hiểu theo nhiều cách khác nhau tùy theo góc nhìn và mục đích áp dụng trong giáo dục. Nếu coi dạy học tích hợp là

phương pháp, thì nó được xem như một kỹ thuật hoặc cách thức cụ thể để tổ chức hoạt động dạy học, trong đó các kiến thức và kỹ năng từ nhiều môn học được kết hợp trong cùng một bài học hoặc chủ đề nhằm tạo ra sự liên kết, giúp học sinh hiểu sâu và vận dụng kiến thức một cách hiệu quả (Drake, 2018). Ở góc độ này, dạy học tích hợp tập trung vào việc thiết kế bài giảng, lựa chọn hoạt động học tập phù hợp để phát triển năng lực người học trong bối cảnh liên ngành.

Ngược lại, khi nhìn nhận dạy học tích hợp là một xu hướng giáo dục (educational trend), nó mang tính rộng hơn, thể hiện hướng đi đổi mới giáo dục toàn diện, nhằm phá bỏ ranh giới giữa các môn học truyền thống để hướng đến một chương trình giảng dạy linh hoạt, liên môn, tập trung phát triển năng lực toàn diện của học sinh (Beane, 2017). Dưới góc nhìn này, dạy học tích hợp không chỉ là một phương pháp dạy học mà còn là một quan điểm, một chiến lược giáo dục để cải tiến chương trình, thay đổi cách tổ chức và quản lý dạy học nhằm phù hợp với yêu cầu của thế kỷ 21.

Tóm lại, khi xem dạy học tích hợp là phương pháp, ta tập trung vào kỹ thuật và cách thức dạy học cụ thể để kết nối kiến thức các môn. Còn khi nhìn nhận nó như một xu hướng giáo dục, dạy học tích hợp được hiểu là một quan điểm tổng thể về tổ chức và đổi mới giáo dục nhằm phát triển năng lực học sinh một cách toàn diện và bền vững.

2.1.2. Vai trò của dạy học tích hợp trong phát triển năng lực học sinh

Thứ nhất, dạy học tích hợp góp phần phát triển toàn diện năng lực học sinh bằng cách kết nối kiến thức và kỹ năng từ nhiều lĩnh vực khác nhau. Khi học sinh được học trong một môi trường tích hợp, họ không chỉ tiếp thu kiến thức rời rạc mà còn nhận thức được mối quan hệ chặt chẽ giữa các môn học, từ đó nâng cao khả năng tư duy hệ thống và khả năng giải quyết các vấn đề phức tạp trong thực tiễn (Jacobs, 2019). Việc liên kết kiến thức giúp học sinh xây dựng một nền tảng vững chắc, tạo điều kiện thuận lợi cho việc vận dụng kiến thức vào các tình huống đa dạng và phát triển kỹ năng tư duy phản biện, sáng tạo.

Thứ hai, dạy học tích hợp thúc đẩy sự phát triển các năng lực mềm thiết yếu như kỹ năng giao tiếp, làm việc nhóm, tự học và thích ứng với môi trường học tập linh hoạt. Quá trình học tập tích hợp thường gắn liền với các hoạt động thực hành, dự án hoặc trải nghiệm thực tế, giúp học sinh rèn

luyện kỹ năng tương tác xã hội và phát triển thái độ tích cực đối với việc học (Voogt et al., 2015). Đây là những năng lực quan trọng giúp học sinh không chỉ thành công trong học tập mà còn chuẩn bị tốt cho cuộc sống và sự nghiệp trong tương lai.

Thứ ba, dạy học tích hợp còn góp phần tăng cường sự hứng thú và động lực học tập cho học sinh. Bằng cách thiết kế các hoạt động học tập có tính liên môn và thực tiễn cao, học sinh cảm thấy bài học gần gũi, hấp dẫn hơn, từ đó chủ động và tích cực tham gia vào quá trình học tập (Beane, 2017). Điều này góp phần giảm sự nhàm chán, nâng cao hiệu quả tiếp thu kiến thức và phát triển năng lực một cách bền vững.

2.2. Thực trạng tổ chức dạy học tích hợp trong phân môn Địa lí lớp 6 hiện nay

2.2.1. Thuận lợi

Thứ nhất, nhận thức tích cực và sự chủ động của giáo viên là yếu tố thuận lợi quan trọng trong tổ chức dạy học tích hợp. Kết quả khảo sát cho thấy có đến 78% giáo viên Địa lí lớp 6 tại các trường THCS ở Đà Nẵng nhận thấy dạy học tích hợp giúp phát triển năng lực học sinh một cách toàn diện hơn so với phương pháp truyền thống. Sự hiểu biết này tạo điều kiện thuận lợi để giáo viên chủ động tìm kiếm, áp dụng các hình thức tổ chức giảng dạy tích hợp, đồng thời tạo tâm thế đổi mới trong dạy học. Nhận thức rõ về lợi ích và mục tiêu của dạy học tích hợp giúp giáo viên vượt qua những rào cản tâm lý ban đầu, góp phần nâng cao chất lượng bài giảng và sự tương tác với học sinh.

Thứ hai, sự hứng thú và tích cực của học sinh đối với các bài học được tổ chức theo hướng tích hợp là điều kiện thuận lợi giúp tăng hiệu quả tiếp thu kiến thức. Kết quả khảo sát phản ánh 85% học sinh hài lòng với các hoạt động học tập liên môn, cho biết cách học này giúp các em dễ dàng liên hệ kiến thức địa lí với các môn học khác và với thực tiễn cuộc sống. Sự hứng thú này không chỉ thúc đẩy học sinh chủ động, sáng tạo trong học tập mà còn phát triển các kỹ năng tư duy phản biện và giải quyết vấn đề – những năng lực cần thiết trong giáo dục hiện đại.

Thứ ba, việc ứng dụng công nghệ thông tin và các thiết bị hỗ trợ giảng dạy đang được phổ biến và tạo ra nhiều thuận lợi trong tổ chức dạy học tích hợp. Khoảng 60% giáo viên sử dụng máy chiếu, bản đồ số, video minh họa và phần mềm tương tác nhằm làm sinh động bài giảng, hỗ trợ trực quan và tăng cường tương tác trong lớp học. Công nghệ không chỉ giúp giảm bớt sự khô khan

của bài học mà còn kích thích khả năng tự học và tìm hiểu thêm của học sinh, qua đó nâng cao hiệu quả tiếp nhận kiến thức.

Thứ tư, sự quan tâm và hỗ trợ từ các chính sách đào tạo, bồi dưỡng chuyên môn cũng là điều kiện thuận lợi đáng kể. Nhiều trường học tại Đà Nẵng đã tổ chức các khóa tập huấn, hội thảo chuyên đề về dạy học tích hợp, giúp giáo viên nâng cao năng lực tổ chức bài giảng, phối hợp liên môn và vận dụng linh hoạt các phương pháp giảng dạy. Sự đầu tư bài bản vào đào tạo nguồn nhân lực đã giúp giảm thiểu rào cản về kỹ năng và kiến thức cho giáo viên, tạo nền tảng vững chắc cho việc triển khai dạy học tích hợp.

Thứ năm, cơ sở vật chất, trang thiết bị và môi trường học tập ở một số trường THCS được đánh giá khá tốt, đáp ứng yêu cầu tổ chức các hoạt động học tập đa dạng, trải nghiệm thực tế và tương tác nhóm. Điều này góp phần tạo ra không gian học tập linh hoạt, thúc đẩy phát triển các năng lực như hợp tác, giao tiếp và sáng tạo của học sinh trong các bài học tích hợp.

2.3.2. Khó khăn, hạn chế

Thứ nhất, việc thiếu tài liệu và giáo án dạy học tích hợp phù hợp là một trong những khó khăn nổi bật nhất trong quá trình tổ chức dạy học tích hợp phân môn Địa lí lớp 6. Theo khảo sát, 72% giáo viên cho biết họ gặp nhiều khó khăn trong việc tìm kiếm tài liệu tham khảo liên môn và biên soạn giáo án tích hợp phù hợp với chương trình học. Tài liệu hiện có thường mang tính riêng lẻ, chưa có sự kết nối rõ ràng giữa các môn học, dẫn đến giáo viên phải dành nhiều thời gian và công sức để tự sáng tạo nội dung phù hợp. Điều này không chỉ gây áp lực về thời gian mà còn ảnh hưởng đến chất lượng bài giảng, khiến hoạt động dạy học tích hợp chưa được thực hiện một cách bài bản và hiệu quả.

Thứ hai, năng lực tổ chức và phối hợp giảng dạy tích hợp của giáo viên còn hạn chế rõ rệt. Mặc dù có 78% giáo viên nhận thức được tầm quan trọng của dạy học tích hợp, nhưng 65% trong số đó thừa nhận chưa thực sự thành thạo về kỹ năng xây dựng kế hoạch bài giảng liên môn cũng như phối hợp hiệu quả với đồng nghiệp trong cùng trường hoặc các bộ môn khác. Việc thiếu kỹ năng tổ chức này khiến các hoạt động học tập trở nên rời rạc, thiếu liên kết và chưa phát huy tối đa tiềm năng của dạy học tích hợp, gây khó khăn cho học sinh trong việc hệ thống hóa kiến thức và phát triển năng lực toàn diện.

Thứ ba, thời gian giảng dạy hạn chế là rào cản lớn đối với việc triển khai dạy học tích hợp. Kết quả khảo sát cho thấy 58% giáo viên cảm thấy chương trình phân môn Địa lí hiện hành chưa có đủ thời lượng để thực hiện các hoạt động tích hợp một cách sâu sắc và toàn diện. Việc tổ chức dạy học tích hợp thường đòi hỏi các hoạt động thảo luận, thực hành, dự án liên môn cần nhiều thời gian hơn so với phương pháp truyền thống. Tuy nhiên, áp lực về kế hoạch học tập và thi cử khiến giáo viên khó cân đối giữa việc truyền tải kiến thức và tổ chức các hoạt động phát triển năng lực.

Thứ tư, cơ sở vật chất và trang thiết bị dạy học còn hạn chế, chưa đồng bộ và chưa đáp ứng đầy đủ yêu cầu của dạy học tích hợp. Mặc dù có sự đầu tư tại một số trường, khảo sát cho thấy chỉ khoảng 47% giáo viên đánh giá trường mình có đủ các thiết bị như máy chiếu, bảng tương tác, phần mềm bản đồ số để hỗ trợ bài giảng tích hợp. Thiếu thiết bị hiện đại không chỉ làm giảm tính sinh động, hấp dẫn của bài học mà còn hạn chế khả năng áp dụng công nghệ thông tin trong dạy học tích hợp, giảm đi hiệu quả truyền đạt và sự tương tác giữa giáo viên và học sinh.

Thứ năm, công tác đánh giá kết quả học tập trong dạy học tích hợp vẫn còn nhiều bất cập. Việc đánh giá năng lực học sinh theo hướng liên môn đòi hỏi các công cụ đánh giá phong phú và tiêu chí rõ ràng để đo lường chính xác sự tiến bộ của học sinh. Tuy nhiên, khảo sát cho thấy giáo viên gặp khó khăn trong việc lựa chọn và xây dựng các phương pháp, hình thức đánh giá phù hợp với dạy học tích hợp, dẫn đến việc đánh giá chưa toàn diện và chính xác. Sự hạn chế này không chỉ ảnh hưởng đến công tác phản hồi, điều chỉnh phương pháp dạy mà còn làm giảm động lực học tập của học sinh.

2.4. Giải pháp tổ chức dạy học tích hợp trong phân môn Địa lí lớp 6 nhằm phát triển năng lực học sinh

Thứ nhất, cần xây dựng và phát triển hệ thống tài liệu, giáo án dạy học tích hợp phù hợp, đa dạng và thực tiễn. Giải pháp này trực tiếp khắc phục hạn chế về nguồn tài liệu hiện còn thiếu thốn và phân tán, tạo điều kiện để giáo viên dễ dàng chuẩn bị bài giảng hiệu quả và đồng bộ. Việc phát triển tài liệu cần gắn liền với ứng dụng công nghệ số, sử dụng các phần mềm bản đồ số, video minh họa và tài liệu đa phương tiện nhằm làm phong phú nội dung và tăng tính sinh động cho bài học, giúp học sinh dễ dàng tiếp cận và vận dụng kiến thức

trong thực tiễn.

Thứ hai, đẩy mạnh công tác đào tạo, bồi dưỡng nâng cao năng lực chuyên môn và kỹ năng tổ chức dạy học tích hợp cho giáo viên. Đây là giải pháp căn bản để giải quyết khó khăn về năng lực tổ chức và phối hợp liên môn của giáo viên. Các chương trình tập huấn cần tập trung vào kỹ thuật xây dựng kế hoạch bài giảng liên môn, phương pháp tổ chức hoạt động học tập tích hợp hiệu quả, đồng thời khuyến khích sự hợp tác, chia sẻ kinh nghiệm giữa các giáo viên trong trường nhằm tạo môi trường học tập tích cực và liên tục đổi mới.

Thứ ba, cần nghiên cứu và điều chỉnh linh hoạt kế hoạch thời gian dạy học, đảm bảo dành đủ thời lượng cho các hoạt động tích hợp liên môn. Việc phân bổ thời gian hợp lý giúp giảm bớt áp lực về chương trình và tạo điều kiện cho học sinh tham gia các hoạt động trải nghiệm, thực hành, từ đó nâng cao hiệu quả phát triển năng lực. Giáo viên cũng cần được hỗ trợ phương pháp tổ chức bài học nhằm tối ưu hóa hiệu quả sử dụng thời gian và nội dung giảng dạy.

Thứ tư, tăng cường đầu tư và nâng cấp cơ sở vật chất, thiết bị dạy học hiện đại, đặc biệt chú trọng các thiết bị hỗ trợ công nghệ thông tin như máy chiếu, bảng tương tác, phần mềm bản đồ số và các thiết bị đa phương tiện khác. Cơ sở vật chất đồng bộ và hiện đại không chỉ giúp tăng tính trực quan và hấp dẫn cho bài giảng mà còn tạo điều kiện thuận lợi cho việc triển khai các hoạt động học tập tích hợp sáng tạo, giúp học sinh phát huy tối đa tiềm năng học tập.

Thứ năm, xây dựng và hoàn thiện hệ thống đánh giá kết quả học tập theo hướng phát triển năng lực toàn diện, đa dạng phương thức và tiêu

chí rõ ràng. Việc đánh giá cần kết hợp chặt chẽ giữa đánh giá quá trình và đánh giá kết quả, chú trọng đo lường khả năng vận dụng kiến thức, kỹ năng tư duy phản biện, giải quyết vấn đề và thái độ học tập của học sinh. Đồng thời, cần tổ chức tập huấn để nâng cao năng lực đánh giá cho giáo viên, giúp họ thực hiện công tác đánh giá một cách khách quan, chính xác và hiệu quả hơn.

III. KẾT LUẬN

Nghiên cứu đã làm rõ thực trạng tổ chức dạy học tích hợp trong phân môn Địa lí lớp 6 tại Thành phố Đà Nẵng, đồng thời phân tích các thuận lợi và hạn chế trong quá trình triển khai. Sự nhận thức tích cực của giáo viên và hứng thú học tập của học sinh là những yếu tố quan trọng tạo nền tảng vững chắc cho việc phát triển phương pháp dạy học tích hợp. Tuy nhiên, việc thiếu tài liệu phù hợp, hạn chế năng lực tổ chức và phối hợp của giáo viên, thời gian dạy học còn hạn chế, cơ sở vật chất chưa đồng bộ cùng những khó khăn trong công tác đánh giá vẫn là những thách thức lớn cần được giải quyết. Các giải pháp đề xuất bao gồm phát triển hệ thống tài liệu liên môn, nâng cao năng lực chuyên môn cho giáo viên, điều chỉnh thời gian dạy học hợp lý, đầu tư cơ sở vật chất hiện đại và hoàn thiện hệ thống đánh giá nhằm tạo điều kiện thuận lợi nhất cho việc triển khai dạy học tích hợp, từ đó phát triển năng lực toàn diện cho học sinh. Hướng nghiên cứu tiếp theo có thể tập trung vào khảo sát hiệu quả của các giải pháp khi áp dụng thực tế, xây dựng mô hình dạy học tích hợp phù hợp với đặc điểm vùng miền và đối tượng học sinh, cũng như phát triển công cụ đánh giá năng lực học sinh theo hướng tích hợp, góp phần nâng cao chất lượng giáo dục địa lí trong tương lai.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Beane, J. A. (1997). *Curriculum Integration: Designing the Core of Democratic Education*. Teachers College Press.
- Beane, J. A. (2017). *Curriculum integration: Designing the core of democratic education (2nd ed.)*. Teachers College Press.
- Bộ Giáo dục và Đào tạo. (2018). *Chương trình giáo dục phổ thông - Chương trình tổng thể (Ban hành kèm theo Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26 tháng 12 năm 2018 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo)*.
- Drake, S. M., & Burns, R. C. (2004). *Meeting Standards Through Integrated Curriculum*. ASCD.
- Drake, S. M. (2018). *Creating standards-based integrated curriculum: The common core state standards edition*. Corwin.
- Jacobs, H. H. (2019). *Curriculum 21: Essential education for a changing world (2nd ed.)*. ASCD.
- Nguyễn, T. H., & Trần, M. L. (2022). Thực trạng và giải pháp đổi mới phương pháp dạy học tích hợp ở cấp THCS. *Tạp chí Khoa học Giáo dục*, 48(2), 55-63.
- Phạm, Q. T. (2018). Phát triển năng lực học sinh trong dạy học hiện đại. *Tạp chí Khoa học Giáo dục*, 36(1), 22-29.
- Voogt, J., Fisser, P., Good, J., Mishra, P., & Yadav, A. (2015). Computational thinking in compulsory education: Towards an agenda for research and practice. *Education and Information Technologies*, 20(4), 715-728. <https://doi.org/10.1007/s10639-015-9412-6>
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press.